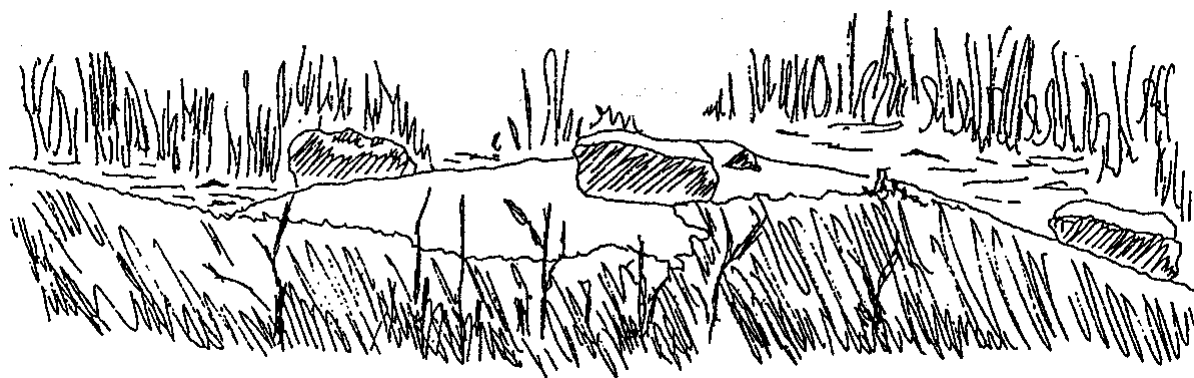

HACKELBOÖN NATURRESERVAT

**SKÖTSELPLAN
UPPRÄTTAD 1991
Skogsvårdsstyrelsen
i Östergötlands län**

INNEHÅLLSFÖRECKNING

I ALLMÄN BESKRIVNING	5
1. ADMINISTRATIVA DATA	5
2. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER	5
2.1 GRUND FÖR BESLUT	5
2.2 FÖRESKRIFTER	5
3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN	6
3.1 NATURFÖRHÅLLANDEN	6
3.2 KULTURHISTORISKA FÖRHÅLLANDEN	6
3.3 MARKANVÄNDNING, BYGGNADER, FISKE	7
3.4 ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET	7
3.5 TILLGÄNGLIGHET	7
3.6 SLITAGE OCH STÖRNINGSKÄNSLIGHET	7
3.7 TILLSYN	7
3.8 INFORMATION	7
3.9 LITTERATUR	8
II PLANDEL	9
1. DISPOSITION OCH SKÖSEL AV MARK OCH VATTEN	9
1.1 Övergripande mål	9
1:2 Generella riktlinjer och åtgärder	9
1.3 Detaljbehandling av skötselområden	9
2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV	12
2.1 Övergripande mål	12
2.2 Riktlinjer och åtgärder	12
3. UPPFÖLJNING	13
4. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN	13
5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN	13

5.1 Ekonomisk utredning	13
5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen.....	13

SKÖTSELPLAN FÖR HACKELBOÖ NATURRESERVAT

Denna skötselplan har upprättats under 1991 och utgör en revidering av tidigare skötselplan som upprättades 1976.

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning.

En översyn av skötselplanen bör göras senast om 10 år för att bedöma behovet av en revidering.

Skötselplanen har upprättats av skogsvårdsstyrelsen i Östergötlands län i samråd med länsstyrelsen och författare har varit Magnus Wadstein.

I ALLMÄN BESKRIVNING

1. ADMINISTRATIVA DATA

Benämning:	Hackelboö naturreservat
Objektnr:	13-203
Skyddsform:	Naturreservat
Beslutsdatum:	1973-10-27
Kommun:	Kinda
Socken:	Tjärstad
Läge:	Reservatet omfattar nordvästra delen av Hackelboön i sjön Järnlunden och är beläget vid riksväg 34, ca 3 km norr om Rimforsa samhälle.
Areal:	39 ha, varav landareal 13 ha.
Fastigheter:	Hackel 2:13, 2:15 och 4:3 (4:3 endast vatten) samt samfällt område till Hackel 2:5, 2:7, 2:15 och 4:3.
Ägare:	Hackel 2:5 Else Bönner Hackel 2:7 Harry Carlsson Hackel 4:3 L-E Wassberger Hackel 2:13 Staten, vägförvaltningen i Östergötlands län Hackel 2:15 Staten, naturvårdsfonden

Naturvårdsförvaltare: Skogsvårdsstyrelsen

2. GRUND FÖR BESLUT SAMT FÖRESKRIFTER

2.1 GRUND FÖR BESLUT

Hackelboön har en omväxlande natur med intressant fauna och flera för länet representativa naturtyper och är tack var sitt läge i Järnlunden av stort värde för friluftslivet.

Syftet med reservatet är att genom viss vegetationsvård söka bibehålla de karaktäristiska naturtyperna och genom att anordna rast- och parkeringsplatser och strövstigar göra reservatområdet mer tillgängligt för allmänheten.

2.2 FÖRESKRIFTER

Reservatsbeslutet återfinns i sin helhet i bilaga 1.

3. ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 NATURFÖRHÅLLANDEN

Geologi

Hackelboö bestod ursprungligen av åtta olika öar (Bondön, Äskön, Trätholmen, Hästön, Granholmen, Åkerön, Maskholmen och Tjurhuvad). År 1871 sänktes sjön Järnlunden totalt 1.5 m. Området blev då en sammanhängande ö. Endast Bondön, Tjurhuvad och delar av Äskön ingår i det nuvarande reservatet.

Berg i dagen (granit) finns endast på uddarna i västra delarna. På de forna öarna finns i huvudsak lera. I de lägre partierna som blottades genom sjösänkningen finns kärrtorv. Som kuriositet kan nämnas att på de nya stränder som kom fram genom sänkningen hittades stora tallstubbar i torvlagen vilket visar att sjöns vattenstånd under något tidigare skede efter istiden varit så lagt att grov tallskog har kunnat växa där (Sandegren m fl 1924).

Vegetation och djurliv

De östra och centrala delarna av reservatet, som tidigare varit sjöbotten, är nu till stora delar bevuxna med blandskog som ofta domineras av björk. I centrala delen finns även ett parti med öppet fattigkärr bevuxet med vitmossa, trådstarr, pors och martallar.

På Bondön finns en ekhagmark på frisk till fuktig mark. På Bondöns sluttningar finns ekdominerad skog med inslag av många andra trädslag. På de västligaste uddarna växer hållmarkstallar.

Nära vägen finns några fortfarande öppna gräsmarkspartier med en del hagmarksväxter. En botanisk inventering av hela Hackelboö finns gjord av Karin Brunsberg (1969).

Djurlivet är ej närmare undersökt men här finns ett rikt fågelliv med bl a mindre hackspett och stjärtmes. Bland insekterna kan eventuellt finnas en del specialiserade arter knutna till ek och döda lövträd. Den mindre vanliga bålgetingen finns inom området.

3.2 KULTURHISTORISKA FÖRHÅLLANDEN

Av storskifteskartan från 1802 framgår att i stort sett all mark på öarna utnyttjades som slåttermark. Det lägre partiet mellan Äskön och Åkerön, som redan då befann sig ovan sjöytan, beskrivs som "Grof Starrwallsslätter på måsbottn".

Vid laga skifte år 1877, strax efter sänkningen, var fortfarande det mesta slåttermark. Ett par åkrar fanns nu också på ön, en vid Äskö och en på Åkerön. Det mesta av landvinningen blev troligen slåttermark.

Slåttern pågick en bit in på 1900-talet och upphörde troligen på 30-talet. Ön utnyttjades sedan som betesmark för i huvudsak ungdjur som transporterades ut med färja. Säden från åkrarna lades i lador för att hämtas senare på vintern. Nötkreatursbetet upphörde troligen i början av 1960-talet. Fårbete har sedan förekommit tidvis. (Else Bönner, muntl.).

Den nya länsvägen (34) byggdes över ön och stod klar 1966. Vägen var ganska omdiskuterad och bygget föregicks av en debatt i tidningarna och det producerades en skrift med argument mot vägbygget. (Borelius 1959).

3.3 MARKANVÄNDNING, BYGGNADER, FISKE

Ön har under 1970 och 80-talet sporadiskt betats av får. Numera förekommer extensivt bete av får på Bondön. Mindre röjningar och gallring av skogen har utförts i vissa delar.

Fastigheten Hackel Norrgård 2:15 innehar rätt till vatten och grund i sjön Järnlunden enligt 1 kap 5 § jordabalken med undantag av ett mindre område i Bondöviken.

Fisket är ej skiftat. Förutom Hackel Norrgård 2:15 ingår fastigheterna Hackel Norrgård 2:5, 2:6 och 2:7 samt Hackel Södergård 1:4 i samfälligheten dvs tillsammans 5 stycken fastigheter.

Fisket tillhörande Hackel Norrgård 2:15 är för närvarande utarrenderat.

3.4 ANORDNINGAR FÖR FRILUFTSLIVET

Området förvärvades delvis med syftet att vid en starkt trakerad väg anlägga en sk naturrastplats med möjlighet till avkoppling, motion och bad. I ett yttrande från naturvårdsverket till länsstyrelsen 1977 förordas att länsstyrelsen tillsammans med vägförvaltningen ska planera och genomföra en naturrastplats som ska kunna stå som prototyp för naturrastplatser i södra och mellersta Sverige.

I dag finns här en rastplats med parkering, sopmaja och rastplatsmöbler. En, delvis spångad, vandringsled leder in i reservatet. På södra sidan finns ett välbesökt bad och eldplats.

3.5 TILLGÄNGLIGHET

Området nås enkelt med bil eller buss från länsväg 34 (Linköping-Kalmar) som passerar genom reservatet.

3.6 SLITAGE OCH STÖRNINGSKÄNSLIGHET

Om normal hänsyn till, t ex häckande fåglar, visas av besökarna finns ingen anledning att begränsa allmänhetens tillträde till reservatet.

3.7 TILLSYN

En tillsynsman för reservatet finns. I tillsynen ingår bl a städning av p-plats och sopmaja, tillsyn av informationstavlor och att kontrollera att reservatsbestämmelser följs.

3.8 INFORMATION

En informationsskylt om reservatet finns vid rastplatsen och vid badplatsen. Dessutom finns området med i skriften "skyddad natur i Östergötland" utgiven av länsstyrelsen, samt i en reservatsbroschyr tillsammans med naturreservaten Trollegater och Hallstad ängar.

3.9 LITTERATUR

Borelius, A 1959

Hotet mot Järnlunden, Lund.

Brunsborg, K 1969.

Hackelboö. Norra Kinda kommun.

Förslag till naturreservat. Länsstyrelsen i Östergötlands län. Naturvårdssektionen.

Domänverket, 1977

Dispositions- och skötselplan för Hackelboö naturreservat

Östergötlands län.

Alexandersson, H. Ekstam, U. Forshed, N. 1986

Stränder vid fågelsjöar,

Statens Naturvårdsverk, LT.

Sandegren, R. Sundius, N. Lundqvist, G. 1924

Beskrivning till kartbladet Åtvidaberg

Ser Aa. N.o 155

Sveriges geologiska undersökning. Stockholm.

II PLANDEL

1. DISPOSITION OCH SKÖSEL AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Reservatet skall vårdas så att de karakteristiska naturtyperna bibehålls och så att allmänhetens möjligheter att vistas inom området underlättas.

Inom vissa delar bör skogsmark lämnas till fri utveckling bl a för att erbjuda hotade hackspettar lämpliga miljöer. Hagmarkspartierna ska skötas så att en tät grässval formas med ett artrikt innehåll av hävdberoende växt- och djurarter.

1:2 Generella riktlinjer och åtgärder

Hävd av betesmark.

En viss minsta beläggning krävs för att betesmarken skall hållas i god hävd. Är betestrycket för lågt försvinner många betesberoende växt- och djurarter. För betesmarken har därför räknats ut ett riktvärde för hur många djur som kan vara lagom.

Enligt Alexandersson m fl (1986) är den rekommenderade beläggningen på frisk mark 3,3 tackor per hektar under en normal betessäsong (130-140 dagar).

För ungnöt äldre än 1 år är motsvarande siffra 1,5 djur/ha.

1.3 Detaljbehandling av skötselområden

Indelning av reservatet i skötselområden redovisas i bilaga 2. Föreslagna åtgärder har graderats efter angelägenhet i en tregradig skala där angelägenhet 1 är de högst prioriterade (se bilaga 4).

OMRÅDE 1

Areal:

0,7 ha

Beskrivning:

Före detta hagmark. områdets norra del är beväxt med äldre blandakog av tall, gran, ek, asp och lind. Buskskikt: asp, rönn och en. I söder finns klibbal. I västra delen finns några rastplatsmöbler utplacerade.

Målsättning:

Blandskog och rastplats.

Åtgärder:

Borthuggning av några granar. Området kring rastplatsmöblerna hålls öppet.

OMRÅDE 2

Areal:

0,7 ha

Beskrivning:

I södra delen f d åker på fuktig mark bevuxen med grenrör, kärrtistel, kärrsilja, fackelblomster mm. I norra delen f d betesmark igenväxande med björk, ek, lind, nypon och vildapel. Strax väster om p-platsen finns en slätteräng som slås årligen. Vegetationen

domineras här av rödven, hundäxing, ängsgröe, hundloka och älgört. Vanliga är också humleblomster, gulvial, rölleka och midsommarblomster. Litet inslag finns också av arter som hör hemma i traditionellt hävdade slåtterängar t ex blodrot, gökärt, rödklint, kärtistel, gråfibbla och brudbröd.

Målsättning:

Området bibehålls öppet. Slätterängen bör skötas så att en tät grässvål med ett artrikt innehåll av hävdberoende växtarter formas.

Restaureringsåtgärder:

All björk huggs bort förutom en björkdunge bakom dasset som sparas. Buskröjning. Någon lind, några vildaplar och ekar sparas.

Underhållsåtgärder:

Regelbunden slyröjning. Årlig slåtter på slåtterytan. Materialet bortforslas.

OMRÅDE 3

Areal:

0,8 ha

Beskrivning:

30-40-årigt björkbestånd på före detta åkermark. Delvis gallrat. Enstaka sälgar.

Målsättning:

Björkskog

Restaureringsåtgärder:

Borttagning av gammal taggtråd.

Underhållsåtgärder:

Gallring. Spara sälg.

OMRÅDE 4

Areal:

2 ha

Beskrivning:

Kärr- och mossmark med ett äldre blandskogbestånd av tall och björk. Inslag av enstaka granar. I buskskiktet bl a brakved. Gott om högstubbar av björk. På liggande död ved finns mindre vanliga mossor som t ex långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) och stubbspretmossa (*Herzogiella seligeri*).

Målsättning:

Bandskog med gott om död ved.

Åtgärder:

Fri utveckling förutom röjning utmed stigen.

OMRÅDE 5

Areal:

2,2 ha

Beskrivning:

Öppen mosse med martallar. Pors och trådstart (Carex lasiocarpa) dominerar med vitmossa i botten.

Målsättning:

Öppen mossmark.

Åtgärder:

Ingen åtgärd behövs för tillfället. Vid behov kan en del uppkommande tall och björk röjas bort. Rövning utmed stigen och några siktluckor ut mot kärret.

OMRÅDE 6

Areal:

1,5 ha

Beskrivning:

Äldre blandskogsbestånd med tall, björk, ek, gran, asp och klibbal. Buskskiktet domineras av asp, rönn, björk och sälg. Inslag av döda lövträd bl a i strandpartierna klibbal.

Målsättning:

Blandskog med stort inslag av döda träd.

Åtgärder:

Fri utveckling. Stigen ut till Tjurhuvud kan dock hållas öppen. En övergång vid fårstängslet bör göras.

OMRÅDE 7

Areal:

1,8 ha

Beskrivning:

Ekhagmark med ett antal äldre vidkroniga ekar. Rikligt med vildapel. I fältskiktet dominerar rödven, hundäxing, ängsgröe, och rödsvingel. Vanliga är också midsommarblomster, fyrkantig johannesört, humleblomster, hundloka och teveronika. Litet inslag av hagmarksarter som gullviva, blodrot, rödklint, gökärt och brudbröd. Ett större parti med älgört. I tätare partier lundflora med bl a lungört.

Målsättning:

Ekhagmark med en tät grässvål och stort innehåll av hagmarksarter.

Restaureringsåtgärder:

Viss utgallring av ekar så att kvarvarande träd kan utvecklas till hagmarksekar. Björkar röjs bort. Älgörten bör under några år slås ett par gånger varje år.

Underhållsåtgärder:

Årligt bete med får eller nöt. Ca 8-9 tackor under en hel betessäsong är troligen tillräckligt för att hålla området i god hävd (inklusive område 8).

OMRÅDE 8

Areal:
2,9 ha

Beskrivning:

I södra delen en sydsluttning med en olikåldrig blandskog som domineras av ek med inslag av tall, björk, lind och klibbal. I norr en blandskog med tall, ek, björk, gran och asp. På udden i väster hållmarker med tallskog. I söder finns en sandstrand med badplats.

Målsättning:

Ekdominerad äldre lövskog i söder, blandskog i norr.

Restaureringsåtgärder:

Viss borthuggning av gran i västra delen, främst de som tränger ekar. Några klibbalar på badstranden bör tas bort.

Underhållsåtgärder:

Årligt bete med får eller nöt (se omr.7). Bortröjning av inträngande gran. Vid eventuell ytterligare gallring gynnas ek och lind.

2. ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Området bör med olika anordningar göras lättillgängligt för besökare.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

Tillgänglighet

Området nås enkelt från väg 34 som passerar genom reservatet. Delar av reservatet bör genom stigar, spångar mm vara lättillgängligt för besökare.

Anordningar för besökare

De anordningar som finns (beskrivs i avsnitt 3.4 och i bilaga 2) bör underhållas. En övergång över fårstängslet och en stig bör anordnas ut till Tjurhuvud (skötselområde 6).

Renhållning

Tömning av dass och soptunna bekostas av förvaltaren och ombesörjs av Kinda kommun. Städning av sopmaja, parkeringsplats mm görs av tillsynsman.

Information

Befintlig information beskrivs i avsnitt 3.8. Någon ytterligare information behövs ej.

Utmärkning av naturvårdsobjektets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen har utförts av naturvårdsförvaltaren.

Tillsyn

En tillsynsman som ansvarar för städning, tillsyn av reservatsbestämmelser mm finns för området.

3. UPPFÖLJNING

Skötseln skall ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför följas upp. Uppföljningen skall sedan ligga till grund för ändringar i skötseln och revidering av skötselplanen.

Uppföljningen kan delas upp i två delar:

- * Årsvisa noteringar
- * Noggranna inventeringar vart 5 - 10 år

Årsvisa noteringar:

- * Djurslag och antal betesdagar bör noteras av djurhållaren. Blanketten i bilaga 5 kan här användas.
- * Övriga skötselåtgärder t ex röjningar bör dokumenteras (datum, tidsåtgång, kostnad mm).

Noggranna inventeringar:

- * Några fasta provytor där vegetationen noggrant dokumenteras bör läggas ut i ekhagmarken i område 7 och i slåtterytan i område 2.
- * Älgörtens utbredning och täthet bör följas i område 7.
- * Fotodokumentation bör göras på några platser i reservatet, i första hand på de ställen där förändringar kan förväntas, bl a i område 2, 5 och 7.

4. REVIDERING AV SKÖTSELPLANEN

En översyn av skötselplanen bör göras senast om 10 år för att bedöma behovet av en eventuell revidering. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

5. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

5.1 Ekonomisk utredning

En ekonomisk utredning har gjorts av naturvårdsförvaltaren daterad 1991-08-28 (bilaga 4).

Ekonomiskt stöd till betesdrift i reservatet utgår efter överenskommelse med djurhållare. Stödet beräknas utifrån det betestryck djuren åstadkommer.

5.2 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Bekostas av arrendator/djurhållare:

- * Kostnader i samband med normal skötsel av betesmarkerna.

Bekostas av stat eller kommun:

- * Kostnader för de åtgärder som föreslås i planen.
- * Stöd till betesdriften i området.